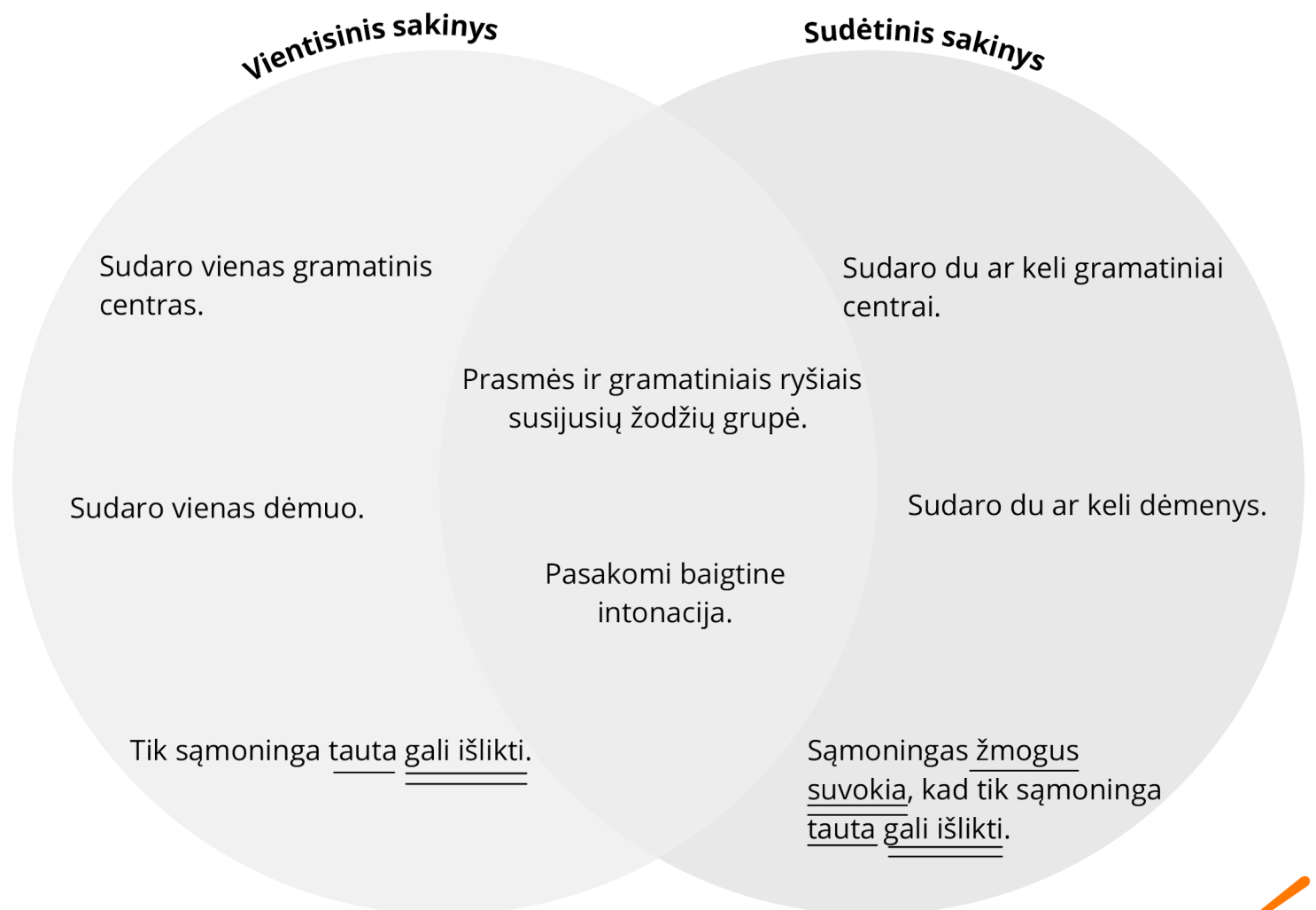

2.2 Sudėtinis sakiny. Sudėtinių sakinių rūšys

Jau žinote, kas yra vientisinis sakiny, esate susipažinę su taisyklėmis, kurios taikomos skiriant vientisinį sakiny. Šioje pamokoje prisiminsite sudėtinį sakiny, lyginsite jį su vientisiniu, aiškinsitės, kaip jungiami sudėtinio sakinio dėmenys, kokios yra sudėtinio sakinio rūšys, kuo sudėtinis sujungiamasis sakiny skiriasi nuo prijungiamojo.

Sudėtinis sakiny – tai sakiny, turintis daugiau nei vieną gramatinį centrą.

1 užduotis. Sudėtinio sakinio samprata išryškėja lyginant jį su vientisiniu sakiniu. Analizuodami Veno diagramą, išsiaiškinkite, kuo panašūs ir kuo skiriasi sudėtiniai ir vientisiniai sakiniai.

2 užduotis. Remdamiesi Veno diagrama, užbaikite sakinius.

Vientisiniai ir sudėtiniai sakiniai panašūs tuo, kad _____

Ryškiausias sudėtinių ir vientisinių sakinių skirtumas tas, kad vientisiniai sakiniai turi _____, o sudėtiniai _____

2.2 Sudėtinis sakiny. Sudėtinių sakinių rūšys

 3 uždutis. Bendradarbiaudami išnagrinėkite sakinių sandarą: pabraukite gramatinius centrus ir nurodykite, kurie sakiniai yra vientisiniai (V), o kurie sudėtiniai (S).

1. *Kalboje tauta pasisako, kas esanti, ko verta.* (Jonas Jablonskis)

2. *Tautos garbę kelia ir gina kultūra, menas, literatūra.* (Viktorija Daujotytė)

3. *Dorybė, šviesa, tiesa yra tie orientyrai, kurie nušviečia mums tautos būtį.* (Vanda Zaborskaitė)

4. *Išsakome, išgiedame nuostata: tautos tikslai ir interesai privalo ne tik nesiskirti su dorovės reikalavimais, su tiesa ir teisingumu, su pagarba žmogaus orumui, su jo asmens besąlyginio vertingumo pripažinimu, bet ir turi jais remtis, savo būtimi juos realizuoti.* (Vanda Zaborskaitė)

5. *Dvasinė tautos didybė pareina nuo dvasinės josios narių didybės.* (Antanas Maceina)

6. *Tauta yra marga, įvairi.* (Jonas Aistis)

7. *Ligi dabar pasauliui teskamba mūsų žodis – Lietuva.* (Algirdas Landsbergis)

8. *Nustokit kast tautai duobę, nes patys sugriūsit į ją.* (Lietuvių patarlė)

9. *Lietuva – riterių šalis!* (Algirdas Kaušpėdas)

10. *Lietuvių tauta susiformavo iš bendra kilme, kalba, istorija ir teritorija susijusių baltų genčių grupės.* („Visuotinė lietuvių enciklopedija“)

 Pagal pateiktas schemas sugalvokite po 1–2 sakinius apie tautą.

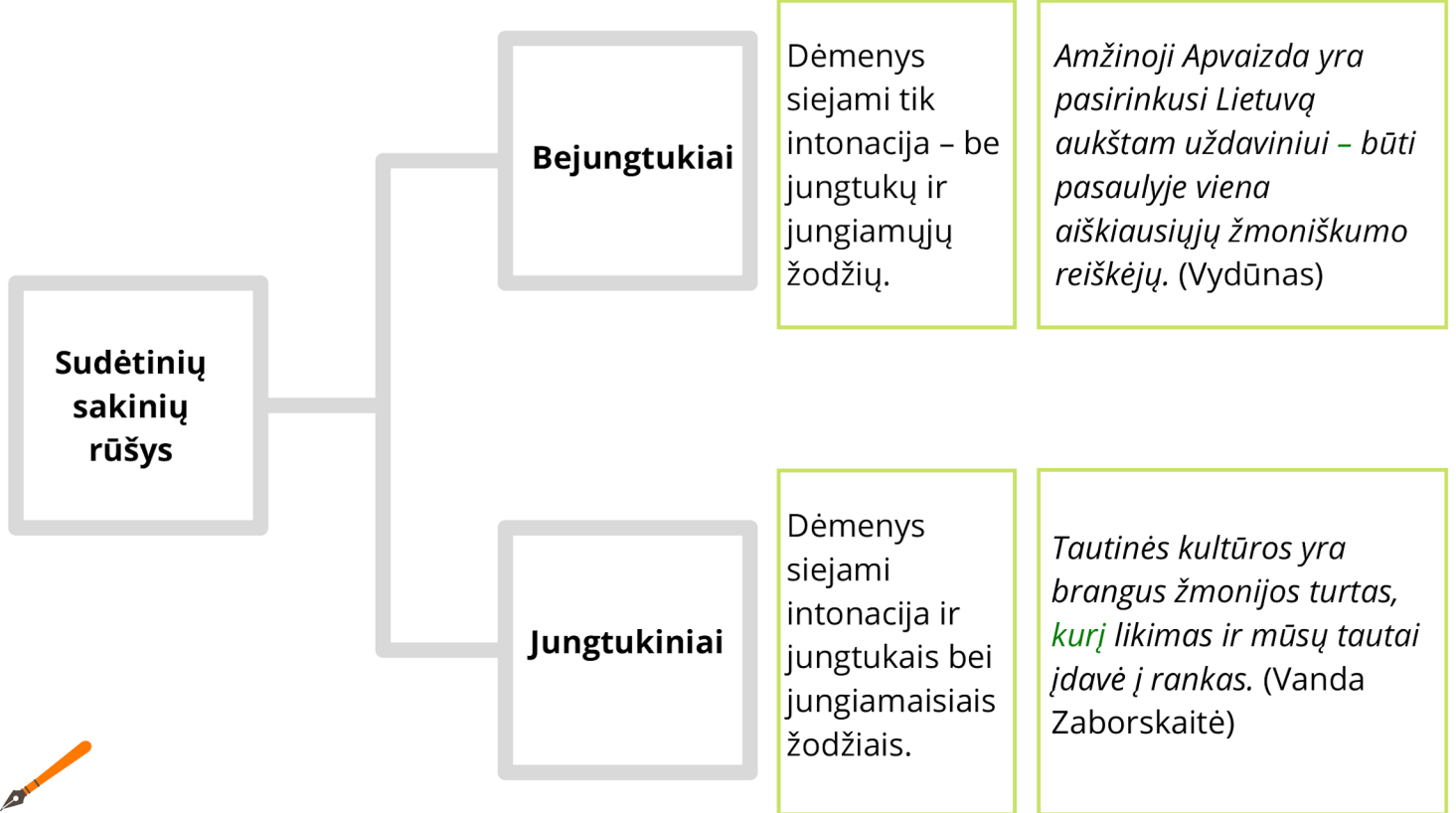
Gramatinis centras = vientisinis sakiny

Gramatinis centras + gramatinis centras = sudėtinis sakiny

2.2 Sudėtinis sakiny. Sudėtinių sakinių rūšys

! Sudėtinio sakinio dėmenys jungiami dvejopai: **tik intonacija** (be jungtukų) arba **intonacija ir jungtukais ar kitais jungiamaisiais žodžiais**. Pagal tai skiriamos **sudėtinių sakinių rūšys**.

 4 uždutis. Remdamiesi mąstymo žemėlapiu, užbaikite sakinius.

Sudėtiniai sakiniai, kurių dėmenys siejami tik intonacija, _____, yra _____.

Sudėtiniai sakiniai, kurių dėmenys siejami _____, yra jungtukiniai sakiniai.

 1. Nustatykite, kurie sudėtiniai sakiniai yra jungtukiniai (J), o kurie – bejungtukiai (B).

1. Vaikai iš mažų dienų buvo pratinami gerbti ir tausoti duoną, jos nemėtyti ir netrupinti: net ir netyčia numetus duonos gabalėlį ant žemės, reikėdavo ją pakelti, pabučiuoti ir suvalgyti. (Lina Maslauskienė)
2. Iliuzija, o sykiu katastrofiška klaida manyti, kad itin efektyvu pasaulyje turėti vieną tautą. (Algirdas Kaušpėdas)
3. Reikia ją (tautą) tokią priimti ir pakęsti: pakanta, solidarumas, vienybė yra pačios stipriausios tautos tvirtovės. (Jonas Aistis)
4. Visos tautos vienodai vertingos, visų tautų atstovai vienodai žmonės. (Vytautas Sinica)
5. Reikia ir padaryti, kad lietuvybė būtų gyvenama. (Vytautas Kavolis)

2.2 Sudėtinis sakiny. Sudėtinių sakinių rūšys

2. Pasirinkite tinkamus jungtukus (*nes, kad, jei, o, bet, kai*) ir bejungtukius sakinius pakeiskite jungtukiniais.

1. Svarbu suprasti – tauta yra žmogaus buvimo realybė.

2. Tautinėms vertybėms ypač jautrios yra negausios tautos – jos nuolat jaučia išnykimo grėsmę.

3. Tauta nėra pati sau tikslas – tauta tikrai kelias į pasaulį.

4. Visos tautos vienodai vertingos, visų tautų atstovai vienodai žmonės.

Pagal Vytautą Sinicą ir Vandą Zaborskaitę

 5 uždutis. Išanalizuokite jungtukinių sakinių mąstymo žemėlapij ir bendradarbiaudami atlikite uždutis.

Jungtukai ir jungiamieji žodžiai

kad, jog, ar, nes, kadangi, jei, jeigu, nors, kai, kada, kol, vos, kaip, lyg, tartum, juo ... juo, juo ... tuo, kuo ... tuo, kad ir, kai tik, vos tik; kuris, katras, kas, koks; kada, kodėl, kur, kiek, kaip ...

Jungtukiniai

Prijungiamieji

Sujungiamieji

Jungtukai

ir, ir... ir, nei ... nei, tai ... tai;
o, bet, tačiau, tik, vis dėlto, vis tiek, užtat;
ar, arba, ar ... ar, arba ... arba;
todėl, tad, dėl to, tai, taigi...

Sudėtiniai prijungiamieji sakiniai yra tie, kurių dėmenys jungiami prijungiamaisiais žodžiais ir vienas iš jų yra sintaksiškai svarbesnis, pagrindinis, o kitas nuo jo priklauso, yra šalutinis.

Sudėtiniai sujungiamieji sakiniai yra tie, kurių sintaksiškai lygiaverčiai dėmenys jungiami sujungiamaisiais žodžiais.

Jei Lietuvai reikia pasaulio, **tai** pasauliui reikia Lietuvos. **Jei** paukščiui – dangus, žuvims – vanduo, **tai** žmogui – visas pasaulis.

Lietuvai reikia pasaulio, **o** pasauliui – Lietuvos. Paukščiui – dangus, žuvims – vanduo, **o** žmogui – visas pasaulis.

2.2 Sudėtinis sakiny. Sudėtinių sakinių rūšys

1. Skaitydami tekstą, parinkite ir įrašykite tinkamus sudėtinių sakinių jungtukus ir jungiamuosius žodžius.

jei, ir, kad, o, kurios, kai, jei, tai, kai, ir

Tauta – žmonių etninė kultūrinė bendrija, _____ narius dažniausiai sieja bendra kalba, religija, istorinė praeitis, ekonominis gyvenimas, gyvenamoji teritorija. Vieni teigia, _____ tauta yra nuo seno egzistuojantis, natūralus reiškiny, _____ ją vienija jos istorinė praeitis, kultūra ir iš kartos į kartą perduodamos tradicijos. Kitų nuomone, tauta yra žmonių kuriamas socialinis darinys (žmonės priklauso tai pačiai tautai, _____ jie tai pripažįsta patys ir prisiima tam tikras teises bei įsipareigojimus). Galima skirti tautą, kaip naciją, ir tautą, kaip valstybės piliečių visumą. Tauta (modernioji tauta) kartais laikoma visuomenės raidos tarpine grandimi tarp genties ir nacijos. Tautos pradėjo kurtis gentinių sąjungų jungimosi laikotarpiu. _____ gentys maišėsi, ankstesnius kraujo giminytės ryšius keitė teritoriniai. Pirmosios tautos (senovės egiptiečių, senovės graikų) atsirado vergovės santvarkoje. _____ Europoje tautos iš esmės susiformavo feodalizmo laikotarpiu, _____ Afrikos ir Azijos šalyse – pasibaigus kolonializmui. Tautos dažniausiai susiformuoja iš kilme ir kalba artimų kelių genčių arba iš įvairiakalbių genčių, kurios susimaišė vienoms nukariavus kitas. _____ stiprėja tautos narių tarpusavio ryšiai, vienos etninės dalies (gausesnės arba ekonomiškai stipresnės) kalba tampa bendra tautos kalba (kitos gentinės kalbos lieka kaip tarmės, o kartais visai išnyksta), klostosi teritorinis, kultūrinis, ekonominis bendrumas _____ kuriasi nacija. Lietuvių tauta susiformavo iš bendra kilme, kalba, istorija ir teritorija susijusių baltų genčių grupės.

Pagal „Visuotinę lietuvių enciklopediją“

2. Įsivaizduokite, kad savo bendruomenės leidiniui rengiate informaciją apie lietuvių tautą. Iš pateiktų vientisinių sakinių sudarykite sudėtinius prijungiamuosius ir sujungiamuosius sakinius. Tinkamų jungtukų ir jungiamųjų žodžių ieškokite mąstymo žemėlapyje.

Lietuviai yra Europos tauta. Lietuvos pagrindiniai gyventojai. Jie kalba lietuvių kalba. Lietuvos Respublikos 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo duomenimis, Lietuvoje gyveno apie 2,56 mln. lietuvių. Lietuviai sudarė 84,2 proc. visų gyventojų. 2021 m. gyventojų ir būstų surašymo duomenimis, Lietuvoje gyveno 2 378 118 lietuviai. Lietuviai sudarė 84,6 proc. visų gyventojų. Lietuvių dar gyvena Didžiojoje Britanijoje, Rusijoje, Lenkijoje, Kanadoje, Vokietijoje, Airijoje, JAV ir kitose šalyse. Iš viso pasaulyje gyvena apie 4,2 mln. lietuvių ir lietuvių kilmės žmonių. Dalis etninių lietuvių žemių priklauso Baltarusijai, Latvijai, Lenkijai, Rusijai.

Pagal „Visuotinę lietuvių enciklopediją“

Folkloro festivalio „Skamba skamba kankliai“ dalyviai, 2017 m. Shutterstock nuotrauka

---

Rašymui

A series of horizontal lines for writing, consisting of 20 evenly spaced lines across the page.